

PRESENT I FUTUR DE LA INVESTIGACIÓ ONOMÀSTICA A LA CATALUNYA DEL NORD

Jordi J. COSTA
C.R.E.C.
Universitat de Perpinyà

El balanç que anem a fer de la situació de la investigació onomàstica a la Catalunya del Nord serà necessàriament esquemàtic per respectar el temps limitadíssim que ens és donat i també serà selectiu, puix que només seran estudiats els components més importants d'aquesta ciència, és a dir la toponímia (terrestre, urbana i costanera) i l'antroponímia (cognoms, sobrenoms i prenomes). Esbossarem, endemés, una tercera part en la qual provarem de valorar les principals aplicacions pràctiques d'aquestes recerques.

I La toponímia

a) La *toponímia terrestre* ha estat la part més investigada. Durant els darrers decennis es va enriquir de nombrosos treball d'E. Guiter que mereixerien de ser reunits, avui, en una publicació, com també ho mereixerien unes tesines inèdites, dirigides pel mateix E. Guiter sobre la Cerdanya, Andorra i el Capcir (Nicole Gabriel, 1969), sobre la vall del Tech (Josefina Vilarasa, 1970) i sobre el Conflent (Maria-Rosa Vidal, 1972). Si se'ls afegeixen el llibre (modest) de Lluís Basseda (*Toponymie des P.O.*, 1964), el de Renada-Laura Portet sobre el Rosselló (1983), i el *repertori toponímic* (1980) de Pere Ponsich, queda ben poc espai nord-català per cobrir.

Llavors existeixen quasi tots els elements necessaris per a redactar un diccionari topogràfic i històric general del Pirineu oriental. Es parla amb insistència, d'ençà d'alguns anys, de la publicació imminent d'una obra pòstuma en toponímia històrica

de Lluís Basseda. Ignorem en quina mesura aquest llibre podrà cobrir el buit que acabem de citar, de manera exhaustiva i fiable.

En tot cas, els estudis ulteriors que es facin sobre aquest domini, per ser originals, hauran de trobar atestacions més antigues o bé seguir una orientació metodològica nova, com ho va intentar, per exemple, Francis Manzano, a Tolosa (1986) en la seva tesi sobre un *estudi topològic de toponímia mediterrània* (cf. recensió *BIO*, XLVI, set. 1991, p. 76-78).

b) La *toponímia urbana*, i principalment, la de la vila de Perpinyà, fou tractada modèlicament per Cristià Camps, el qual en féu el tema d'una tesi (de 3er cicle) dirigida pel professor E. Guiter, el 1973, i publicada, primer sota la forma original (1974) i després en una versió il·lustrada, dirigida a un públic més ample (1983). Servirà de model a futurs estudis d'altres municipis de la Catalunya del Nord.

c) La *toponímia marinera* va retenir la nostra atenció. En la nostra síntesi sobre onomàstica marítima a la costa septentrional, al XVIIIè Congrès Internacional de Lingüística i Filologia Romàniques de Trèveris, el 1986 (publ. 1989), vam insistir sobretot en la necessitat de recollir urgentment els talassònims de la costa i de les roques fondes abans que desapareguessin els pescadors vells. Uns estudiants nostres ja han avançat aquesta tasca de salvaguarda (G. Vial, E. Ferrer); investigaran també la documentació marinera conservada als arxius departamentals.

II L'antroponímia

a) *Els cognoms*, fins fa poc, van interessar secundàriament als estudiosos. És la raó per la qual hem orientat la nostra investigació vers l'estudi exhaustiu dels patrònims del segle XIX i XX. Hem llançat un estudiant de doctorat (J. Peytaví) sobre la documentació dels segles XVIII, XVII, XVI per tal de posar en evidència els diferents moviments migratoris que ens van concernir. Aquesta recerca s'integra fàcilment al programa PATROM. Endemés, de tot el material exhaustiu emmagatzemat podrà anar sortint una sèrie d'atles patronímics, començant pel del segle XIX, del qual ja hem donat un cert nombre d'exemples.

b) *Els sobrenoms* constitueixen, d'altra banda, un tema important. Un altre estudiant nostre de doctorat (P. Tirach) ha recollit els de Cerdanya, Capcir i Alt Conflent i els dels pobles de menys de 50 habitants; va continuar la feina paral·lelament amb les seves responsabilitats docents.

c) *Els prenom*s. Per fi, els nostres estudiants de llicenciatura s'ocupen dels prenom usats al segle passat. Una síntesi serà enllestida properament, abans que siguin tractades altres èpoques.

III Principals aplicacions pràctiques

Totes les realitzacions esmentades desemboquen sobre unes aplicacions pràctiques molt encoratjadores, com la decisió de gairebé tots els municipis de posar, després

d'un temps més o menys llarg de resistència, el seu nom en català. El topònim és sempre correcte (llevat d'alguna excepció).

L'altra projecció dels treballs toponímics la trobem en la refosa, ja feta o en curs, dels mapes 1/25.000 publicats per l'INSTITUT GÉOGRAPHIQUE NATIONAL i pels plànols cadastrals de la plana rosellonesa. Aquestes revisions importants són obra d'un equip del C.R.E.C. de la Universitat de Perpinyà, equip encapçalat pel nostre col·lega Joan Becat.

En fi, citarem les iniciatives d'Omnium Cultural Catalunya-Nord, amb el seu president Jordi Carbonell Tries, que proposen el seu recolzament als ajuntaments per tal que afegixin els noms dels carrers en català. El moviment ha arrencat (Pià, Catllar, St. Feliu d'Amunt i, en projecte, Illa, Alenyà, Prats de Mollo, Perpinyà...). Omnium Cultural Catalunya-Nord també ha difós, a més del fulletó sobre el nom dels municipis, la llista dels prenomes en català i francès. Però, vist el context migratori i la moda actuals, els resultats d'aquesta darrera iniciativa s'anuncien problemàtics.

En conclusió, direm que hi ha actualment a la Catalunya del Nord diversos equips d'investigadors. Us hem parlat sobretot dels que coneixem millor, els que pertanyen al Centre de Recerques i d'Estudis Catalans, de la Universitat de Perpinyà, i que treballen sobre la totalitat del camp onomàstic, amb mètodes variats i vinculats a la realitat nord-catalana.